

6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERSİ ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTAPLARINDAKİ ETKİNLİKLERİN BLOOM'UN YENİLENMİŞ TAKSONOMİSİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Erhan DURUKAN*

Elif DEMİR**

Geliş Tarihi: Mayıs, 2017

Kabul Tarihi: Eylül, 2017

Öz

Bu çalışmanın amacı 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırılıp eleştirel düşünme becerisi ile ilişkisini incelemektir. Bu amaçla ortaokul Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırılıp etkinliklerin taksonomideki yeri belirlenmiş ve etkinliklerin eleştirel düşünme becerisi ile ilişkileri tespit edilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle yapılmış bir içerik çözümlemesi çalışmasıdır. Araştırmada veriler 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca ortaokullarda öğrenci çalışma kitabı olarak kabul edilen ve Trabzon ilinde kullanılan 6, 7, 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarından elde edilmiştir. Ögün, Meram ve Evren Yayınlarından çıkmış olan çalışma kitaplarındaki dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine ait etkinlikler Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırılmıştır. Araştırmanın sonunda dört temel beceri ile ilgili etkinliklerin taksonomiye dağılımın orantılı olmadığı ve etkinliklerin daha çok taksonominin ilk iki basamağı olan hatırlama ve anlama basamaklarında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisi ile eşleştirebilecek değerlendirme, analiz etme ve yaratma basamaklarına denk gelen etkinlik sayısının yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabı, etkinlikler, Bloom taksonomisi, eleştirel düşünme.

CLASSIFYING THE ACTIVITIES IN THE TURKISH LESSON STUDENT WORKBOOK FOR THE 6TH, 7TH AND 8TH GRADES STUDENTS ACCORDING TO THE RENOVATED TAXONOMY OF BLOOM

Abstract

The purpose of this work is that the activities in the workbooks in Turkish lesson for the students being at the 6th, 7th and 8th grades classes is classifying according to the renovated taxonomy of Bloom and checking with the critical thinking skills. For this purpose, the activities in the workbooks of Turkish lesson for the students in the secondary school have been

* Doç. Dr.; Karadeniz Teknik Üni. Fatih Eğitim Fak. Türkçe Eğitimi ABD, erhandurukan@gmail.com.

** Arş. Gör.; Karadeniz Teknik Üni. Fatih Eğitim Fak. Türkçe Eğitimi ABD, demirelif666@gmail.com.

classified according to the renovated taxonomy of Bloom and the activities have been determined the location in the taxonomy and the connection with the critical thinking skills. This research is a content analysis which has been done from the qualitative research methods to the analysis of the document content. The data in the research has been obtained from the workbook being for the 6th,7th and 8th grade students in Turkish lesson which are used in the province of Trabzon and accepted as the student workbook in the secondary school by the Ministry of National Education and Training Discipline Board of directors since 2012- 2013 academic year. The activities having listening /watching, speaking, reading and writing skills in the workbooks published by Ögün, Meram and Evren Publications have been classified according to the renovated taxonomy of Bloom. At the end of the research, it has been detected that the activities being a connection with four basic skills are not proportional distribution in the taxonomy and the activities focus on recalling and understanding steps which are in the first two digits of taxonomy. It has been determined that the number of activities corresponding to evaluation, analyzing and creating steps which will be matched with the critical thinking skills are insufficient.

Keywords: Turkish lesson student workbook, activities, The taxonomy of Bloom, the critical thinking.

Giriş

Bilgi çağı olarak adlandırılan yirmi birinci yüzyılda sadece bilgili olmak yetmemekte, bilginin beceriye dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda günümüz insanından beklenen eleştirel ve yaratıcı düşünmesi, çevresiyle etkili iletişim kurması, problemlere çözüm önerileri getirebilmesi, araştırma yapması, doğru kararlar vermesi, bilgi teknolojilerini kullanabilmesi ve girişken olmasıdır.

Ülkelerin yakın ve uzak hedeflerine ulaşmasını sağlayan unsurlardan biri eğitim sistemleridir. Eğitim sisteminin başarısını sağlayan önemli bir öge ise öğretim programlarıdır. Bu doğrultuda ülkemizde 2005 yılından itibaren eğitim sisteminde köklü birtakım değişikliklere gidilmiş ve yapılandırmacı yaklaşımı esas alan programlar uygulamaya konulmuştur. 2005 Türkçe Dersi Öğretim (6-8. Sınıflar) Programı ve uygulamaya 2015 yılında konulan Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda sadece okuma, dinleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu gibi dil becerilerinin geliştirilmesi değil, aynı zamanda düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerinin geliştirilmesi de önem kazanmıştır.

Güneş'e (2012) göre günümüz eğitim yaklaşımları, öğrenciyi bütün eğitim etkinliklerinin merkezine almakta, dil ve zihinsel becerilerini üst düzeyde geliştirmeyi amaçlamaktadır. Zihinsel becerilerin merkezinde düşünme ve sorgulama olduğunu vurgulayıp bunu şu şekilde ifade etmektedir:

Düşünme ve sorgulama, bireyin zihinsel işlem ve süreçlerini harekete geçirmekte, problem çözme, karar verme ve kavramlaştırma becerilerini

geliştirmektedir. Ayrıca bilginin zihinde daha iyi işlenmesini ve yapılandırılmasını getirmektedir. Böylece öğrenmeyi öğrenme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme gibi üst düzey beceriler daha hızlı geliştirilmektedir (Güneş, 2012: 128).

Yapılandırmacı yaklaşım, üst düzey düşünme becerilerini öne çıkaran bir yaklaşımdır. Üst düzey düşünme; araştırmaya, sorgulamaya ve akıl yürütmeye dayanan, bilgiler arasında bağlantı kurmak ve tutarlılık sağlamak için kapsamlı zihinsel etkinlikler gerektiren, sonuçların bulgulara dayandırılarak sunulduğu karmaşık bir düşünme biçimidir (Haladyna, 1997 ve Lipman, 1994'ten akt. Aslan 2011).

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bu beceriler temel beceriler başlığı altında, öğrencilerin dil becerilerindeki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları beceriler olarak tanımlanmıştır. Bu beceriler, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma ve girişimcilik olarak belirtilmiştir. Bu beceriler arasında eleştirel düşünme becerisi diğer becerileri kazanmada kaynaklık etmesi açısından önemlidir (MEB, 2005: 5).

2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda ise bu beceriler programın genel amacı başlığı altında verilmiştir. Bu beceriler; bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştirmek, basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmektir (MEB, 2015: 5).

Grant'a göre eleştirel düşünme, genel olarak muhakeme etme, mantıklı düşünme, ileri düzeyde düşünme, akıllı davranma, yaratıcı düşünme gibi düşünme süreçleri veya biçimleridir. Beyer ise eleştirel düşünmeyi, bilgiyi toplama, değerlendirme ve etkili biçimde kullanma becerisi olarak algılamaktadır. Facione'ye göre eleştirel düşünme; “yorum, analiz, değerlendirme ve çıkarımların yanında ispatların, kavramların, yöntemlerin, ölçütlerin ve bağlamların açıklanmasıyla bir amaç doğrultusunda yargıda bulunma ve karar verme” olarak tanımlanmıştır (Akt: Özdemir, 2005). Özetle eleştirel düşünme, mantıklı ve akılcı çıkarımlar yapmayı gerektiren, hazır hâldeki bilgiyi olduğu gibi almayı değil, yorumlayarak, analiz ederek sentez bir sonuca ulaşmayı gerektiren üst düzey düşünme becerisidir.

Eğitimde hedeflere daha kısa sürede ulaşılmasında ve öğrenmenin kalıcı olmasında araç gereçler çok önemlidir. Öğretmenlerin bundan dolayı, çeşitli öğretim materyallerinden

yararlanmaları, sınıf içinde çoklu ortam oluşturmaları gerekmektedir (Demirel, 1999: 100). Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden (Halis, 2002: 51) ve çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin gelişiminde katkısı en yüksek olan materyallerden biridir (Kılıç, 2008: 38). Türkçe derslerinde ders kitapları, öğrencilerin neler öğreneceklerini, öğretmenlerin de neler öğreteceklerini büyük oranda etkiledikleri için temel kaynak niteliği kazanmaktadır.

Öğrencilerde oluşması beklenen eleştirel düşünme becerisini edinmede ders kitapları daha fazla önem kazanmaktadır. Ders kitaplarının eleştirel düşünme eğitimine katkılarının incelendiği bir araştırmada (Munzur, 1999) kitapların yaratıcı düşünme, problem çözme ve eleştirel düşünme eğitimi vermede yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Durukan (2008: 105), yaptığı araştırma sonunda hedeflenen kazanımların öğrencilere kazandırılmasında öğrenci çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarının birbirlerini destekleyici nitelikte olduğunu; ancak okunan ve dinlenenlerden veya okunulan veya dinlenenlerden hareketle tahminde bulunma, sebep-sonuç, amaç sonuç ilişkisi kurma, kurgulama yapma gibi üst düzey zihinsel becerilerle ilgili etkinliklere yeterince yer verilmediğini ve bu verilerden hareketle çalışma kitaplarının Türkçe dersi öğretim programının genel amaçlarından olan üst düzey zihinsel becerilerin geliştirilmesine hizmet etmediğini belirtmektedir.

Eğitimde düşünme becerilerinin sınıflandırılmasında önemli argümanlardan biri Bloom'un 1956'da hazırladığı taksonomidir. Taksonomi, varlıkların basitten karmaşığa ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde aşamalı olarak sınıflandırılmasıdır. Program geliştirmede taksonomi, istedik davranışların basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, birbirinin ön koşulu olacak şekilde sıralanmasıdır. Bu bağlamda, aralarında yatay ve dikey sıkı bir ilişki olan öğrenilmiş davranışların sınıflandırılmasında taksonomi kullanılır (Sönmez, 2007: 37-38).

Eğitmcilerin, eskidiği düşünülen orijinal taksonomiye tekrar odaklanmalarını sağlamak ve yakın zamanda gelişim ve öğrenme psikolojisi, öğretim yöntem ve teknikleri ile ölçme-değerlendirmeye ilgili gelişmelerin yansıtılmasını sağlamak amacıyla Bloom'un taksonomisinde yenilenme ihtiyacı doğmuştur (Bümen, 2006: 4). Bloom'un öğrencileri Anderson ve Krathwohl (2001) tarafından yenilenen Bloom'a ait öğrenme ve düşünme bilişsel süreçleriyle ilgili taksonomide başlıca iki değişiklik yapılmıştır: Birincisi, altı kategorinin isimleri isim formundan eylem formuna çevrilmiş; ikincisi de üstteki iki basamağın yerlerinde yapılan değişikliğin yanı sıra, sentez yerine yaratma eklenmiştir.

Terminolojik değişikliklerde, "bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme" şeklinde olan bilişsel alan basamakları, "hatırlama, anlama, uygulama, analiz etme, değerlendirme ve yaratma" olarak revize edilmiştir. Yeni terimler ise şu şekilde

tanımlanmıştır: Konu ile ilişkin bilgiyi uzun süreli bellekten geri getirme, tanıma ve anımsamayı içeren hatırlama basamağı; yorumlama, örnekleme, sınıflandırma, özetleme, çıkarım yapma, karşılaştırma ve açıklama aracılığıyla sözlü, yazılı ve şekil bağlamında anlam oluşturmayı içeren anlama; yaparak veya uygulayarak bir işlemi gerçekleştirme ya da kullanmayı içeren uygulama; ayırım yapma, organize etme ve bir bağlama dayandırma süreçleri aracılığıyla bütünü bileşenlerine ayırma, her bir parçanın birbiriyle ve bütünlü olan ilişkisini belirlemeyi içeren analiz etme; gözden geçirme ve eleştirme süreçleri aracılığıyla kriterler ve standartlar üzerinden yargılarda bulunmayı içeren değerlendirme; uygun ve işlevsel bir bütün oluşturmak amacıyla öğeleri bir araya getirme; oluşturma, planlama ve üretme süreçleri aracılığıyla; öğeleri yeni bir düzen ya da yapıya göre yeniden organize etmeyi içeren basamak ise yaratma basamağıdır (Forehand, 2005).

Alt ve üst düzey düşünme becerilerini sınıflandıran Bloom ve arkadaşları yapmış oldukları sınıflandırmada alt düzey düşünme becerilerini bilgi, kavrama ve uygulama basamakları ile üst düzey düşünme becerilerini ise; analiz, sentez ve değerlendirme basamakları ile ifade etmişlerdir (Şahinel, 2002). Bu sınıflandırmaya göre üst düzey düşünme becerisi olan eleştirel düşünme becerisi de taksonomideki analiz, sentez ve değerlendirme basamakları ile ilişkilendirilebilir (Tutkun ve diğerleri, 2015).

Araştırmanın Amacı

Eğitim-öğretim programlarının amacına ulaşmasında önemli materyallerden biri ders kitaplarıdır. 2005 yılından itibaren kullanılan ders kitapları öğrencilere iki farklı şekilde sunulmuştur: 1) işlenecek metinlerin ve görsellerin yer aldığı öğrenci ders kitapları ve 2) metinlere ilişkin etkinliklerin yer aldığı öğrenci çalışma kitapları. Öğrencilere dinleme/ izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanlarında üst düzey düşünme becerisi olan eleştirel düşünme becerisinin kazandırılmasında öğrenci çalışma kitaplarının önemi artmaktadır. Alan yazınında Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırılmasına ilişkin araştırmalara rastlanmamaktadır Bu eksiklik doğrultusunda 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme alanlarına ait etkinliklerin Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre nasıl dağılım gösterdiği araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmanın amacı ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikleri Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırmaktır.

Yöntem

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle yapılmış bir içerik çözümlemesi çalışmasıdır. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

Araştırmanın evrenini, 2012 - 2013 eğitim-öğretim yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca, ortaokulda öğrenci çalışma kitabı olarak kabul edilen ve Trabzon ilinde ders kitabı olarak okutulan öğrenci çalışma kitapları oluşturmaktadır. Çalışmamızın örneklemini ise Öğün Yayınlarının 6. sınıf, Meram Yayınlarının 7. sınıf ve Evren Yayınlarının 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarıdır. Bu kitaplardaki dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine yönelik etkinlik sayısı 6. sınıf çalışma kitabında 179, 7. sınıf çalışma kitabında 138 ve 8. sınıf çalışma kitabında da 157'dir.

Öğrenci çalışma kitaplarındaki dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme alanlarına ait etkinlikler araştırmacılar tarafından Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırılmıştır. Yapılan sınıflandırma, bir uzmana gösterilmiş ve araştırmacılar ile uzmanın sınıflandırmada ortak kanaatinin olmadığı etkinlik sınıflandırmaları üçüncü bir uzman görüşüne başvurularak ortak bir sonuç elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar her bir öğrenme alanı için ayrı ayrı tablolaştırılıp frekans ve yüzdeleri ortaya konulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, incelenen 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre dağılımları tablolar hâlinde sunulmuştur.

Tablo 1: Dinleme/ İzleme Etkinliklerinin Bloom Taksonomisine Dağılımı

<i>Sınıf</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
<i>Düzye</i>	<i>f/%</i>	<i>f/%</i>	<i>f/%</i>
Hatırlama	2 / 6.9	5 / 16.13	9 / 29.03
Anlama	17 / 58.62	19 / 61.29	19 / 61.29
Uygulama	2 / 6.9	2 / 6.9	1 / 3.23
Analiz Etme	2 / 6.9	3 / 9.68	2 / 6.45
Değerlendirme	3 / 10.34	0 / 0	0 / 0
Yaratma	3 / 10.34	2 / 6.45	0 / 0
Toplam	29	31	31

Tablo 1'e bakıldığında dinleme/ izleme becerisine ait etkinliklerin Bloom taksonomisine göre dağılımlarında anlama basamağında yoğunluk olduğu görülmektedir. Diğer basamakların dağılımının ise orantılı olduğu göze çarpmaktadır. 6. sınıftaki toplam 29 dinleme etkinliğinin 17 tanesi anlama basamağına denk gelmektedir. 7. ve 8. sınıftaki 31'er dinleme etkinliğinin 19'ar tanesi anlama basamağına göre sınıflandırılmaktadır. Analiz etme

basamağında 6. ve 8. sınıfta 2, 7. sınıfta 3 etkinlik olduğu görülmektedir. Değerlendirme ve yaratma basamağında ise 6. sınıfta 3'er etkinlik olması, 7. sınıfta değerlendirme basamağında etkinlik olmaması ve yaratma basamağına sadece 2 etkinliğin denk gelmesi, 8. sınıfta ise iki basamakta da hiç etkinlik olmaması dinleme/ izleme etkinliklerinin de eleştirel düşünme becerisini geliştirmede yetersiz olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 2: Konuşma Etkinliklerinin Bloom Taksonomisine Dağılımı

<i>Sınıf</i>	6	7	8
<i>Düzye</i>	<i>f/%</i>	<i>f/%</i>	<i>f/%</i>
Hatırlama	2 / 11.11	0 / 0	0 / 0
Anlama	12 / 66.67	0 / 0	0 / 0
Uygulama	0 / 0	0 / 0	0 / 0
Analiz Etme	0 / 0	0 / 0	0 / 0
Değerlendirme	4 / 22.22	0 / 0	0 / 0
Yaratma	0 / 0	1 / 100	0 / 0
Toplam	18	1	0

Tablo 2'deki verilere göre konuşma öğrenme alanına ait etkinliklerin taksonomiye göre dağılımlarına baktığımızda 6. sınıftaki 18 etkinliğin 12 tanesinin anlama basamağıyla ilgili olduğunu, geriye kalan 6 etkinliğin de 4 tanesinin değerlendirme, 2 tanesinin ise taksonominin ilk basamağı olan hatırlama basamağına denk geldiği görülmektedir. 7. sınıfta yaratma basamağına denk gelen sadece bir konuşma etkinliğinin olduğu ve 8. sınıfta ise konuşma öğrenme alanına ait hiç etkinlik olmadığı görülmektedir. Tablodan hareketle konuşma etkinliklerinin de eleştirel düşünme becerisi ile ilişkisinin az olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3: Okuma Etkinliklerinin Bloom Taksonomisine Dağılımı

<i>Sınıf</i>	6	7	8
<i>Düzye</i>	<i>f/%</i>	<i>f/%</i>	<i>f/%</i>
Hatırlama	11 / 13.25	7 / 8.24	18 / 20.69
Anlama	56 / 67.47	57 / 67.06	57 / 65.02
Uygulama	4 / 4.82	3 / 3.53	4 / 4.6
Analiz Etme	5 / 6.02	10 / 11.76	5 / 5.75
Değerlendirme	2 / 2.41	0 / 0	0 / 0
Yaratma	5 / 6.02	8 / 9.41	3 / 3.45
Toplam	83	85	87

Tablo 3'teki verilere göre 6. sınıftaki okuma etkinliklerinin %13.25'i hatırlama ve %67.47'si Bloom'un taksonomisinde anlama basamağına denk gelmektedir. Bu oran 7. sınıfta hatırlama basamağında %8.24 ve anlama basamağında %67.06 iken 8. sınıfta da hatırlama basamağında %20.69 ve anlama basamağında %65.02'dir. Okuduğunu analiz edip değerlendirebilen ve ortaya bir ürün koyması beklenen günümüz insanının eleştirel düşünme becerisi ile alaka kurabileceğimiz analiz etme, değerlendirme ve yaratma basamaklarına ait etkinliklerin yüzdesine baktığımızda bu oranın 6. sınıfta %14.45, 7. sınıfta %21.17 ve 8. sınıfta %9.2'lik bir dilimi kapsadığı görülmektedir. Bu verilerden hareketle okuma etkinliklerinin eleştirel düşünme becerisi ile ilişkisinin çok zayıf olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Yazma Etkinliklerinin Bloom Taksonomisine Dağılımı

<i>Sınıf</i>	6	7	8
<i>Düzey</i>	<i>f/%</i>	<i>f/%</i>	<i>f/%</i>
Hatırlama	16 / 32.65	5 / 25	11 / 28.21
Anlama	19 / 38.78	3 / 15	14 / 35.9
Uygulama	1 / 2.4	0 / 0	1 / 2.56
Analiz Etme	0 / 0	0 / 0	0 / 0
Değerlendirme	6 / 2.24	0 / 0	0 / 0
Yaratma	7 / 14.29	12 / 60	13 / 33.33
Toplam	49	20	39

Tablo 4'e göre 6. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabındaki yazma becerisi ile ilgili etkinliklerin taksonomiye dağılımı şöyledir: 49 etkinliğin 36 tanesi taksonominin en alt basamakları olan hatırlama, anlama ve uygulama basamaklarına denk gelmektedir. Analiz etme basamağına ait hiç etkinlik olmadığı görülmektedir. Eleştirel düşünme becerisi ile ilişkilendirilen değerlendirme ve yaratma basamaklarında 13 etkinliğin olması yazma becerisini edinmede eleştirel düşünmeye önem verildiğini göstermektedir. Bu oran 7. sınıftaki toplam 20 etkinliğin 8 tanesi hatırlama ve anlama basamağı ve 12 tanesinin de yaratma basamağına denk geldiği görülmektedir. 8. sınıf öğrenci çalışma kitabında bulunan 39 yazma etkinliğinin 26 tanesi hatırlama, anlama ve uygulama basamağına denk gelirken 13 tanesi taksonomide en üst basamak olan yaratma basamağına denk gelmektedir. Sınıflara göre dağılıma baktığımızda 7. sınıfta eleştirel düşünme ile ilişkilendirilen etkinlik sayısının daha çok olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Öğrenme Alanlarına Ait 6, 7, 8. Sınıf Etkinliklerinin Bloom Taksonomisine Dağılımı

	<i>Dinleme/İzleme</i>	<i>Konuşma</i>	<i>Okuma</i>	<i>Yazma</i>
	<i>f / %</i>	<i>f / %</i>	<i>f / %</i>	<i>f / %</i>
Hatırlama	16 / 17.59	2 / 10.52	36 / 13.72	32 / 29.62
Anlama	55 / 60.43	12 / 63.15	170 / 66.66	36 / 33.33
Uygulama	5 / 5.49	0 / 0	11 / 4.31	2 / 1.85
Analiz Etme	7 / 7.69	0 / 0	20 / 7.84	0 / 0
Değerlendirme	3 / 3.29	4 / 21.05	2 / 0.78	6 / 5.55
Yaratma	5 / 5.49	1 / 5.28	16 / 6.27	32 / 29.62
Toplam	91	19	255	108

Tablo 5'e göre 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki tüm etkinliklerin taksonomiye dağılımı şöyledir: Hatırlama basamağına 86, anlama basamağına 273, uygulama basamağına 18, analiz etme basamağına 27, değerlendirme basamağına 15 ve yaratma basamağına 54 etkinlik bulunmaktadır. Buna göre etkinliklerin hatırlama ve anlama basamaklarında yoğunlaştığı görülürken uygulama ve değerlendirme basamaklarında ise az sayıda etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonunda varılan sonuçlar ve bu sonuçlardan hareketle sunulan öneriler şu maddelerle sıralanabilir:

1. Elde edilen verilere göre 6. sınıf öğrenci çalışma kitabında yer alan her bir öğrenme alanına ait etkinlikler Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırıldığında

dinleme/izleme becerisine ait 29 etkinliğin 21 tanesinin, konuşma becerisine ait 18 etkinliğin üçte ikisinin taksonomide hatırlama ve anlama ve uygulama basamaklarına denk geldiği görülmektedir. Okuma becerisine ait 83 etkinliğin 71 tanesinin ve yazma öğrenme alanıyla ilgili 49 etkinliğin 36 tanesinin taksonomide en alt basamaklar olan hatırlama, anlama ve uygulama basamakları ile eşleştiği sonucuna varılmaktadır. Bu verilere göre 6. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabındaki dört temel beceriye ait etkinliklerin eleştirel düşünme becerisi ile ilgisinin az olduğu sonucuna varılmaktadır. Dört temel dil becerisinin bütüncül bir yaklaşımla gelişimini hedef alan 2005 ve 2015 programlarının amacına ulaşabilmesi için bu becerilerin kazandırılmasını sağlayacak etkinliklerin de taksonomik olarak eşit dağılım göstermesi yararlı olacaktır.

2. 7. sınıf öğrenci çalışma kitabında yer alan her bir öğrenme alanına ait etkinlikler Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırıldığında dinleme/izleme becerisine ait 31 etkinliğin 26 tanesinin, okuma becerisine ait 85 etkinliğin 67 tanesinin taksonomide en alt basamaklar olan hatırlama, anlama ve uygulama basamakları ile eşleştiği sonucuna varılmaktadır. 7. sınıfta konuşma ile ilgili sadece 1 etkinlik olduğu ve bu etkinliğin de yaratma basamağına denk geldiği görülmektedir. 7. sınıf çalışma kitabındaki 20 yazma etkinliğinin 12 tanesinin üst düzey düşünme becerisi olan eleştirel düşünme ile ilişkilendirilebilecek olan yaratma basamağına denk geldiği sonucuna varılmıştır. Bu verilere göre 7. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabındaki dört temel beceriye ait etkinliklerin eleştirel düşünme becerisi ile ilgisinin dinleme/izleme, okuma etkinliklerinde az olduğu; konuşma ve yazma etkinliklerinde ise daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Bu veriler ışığında 7. sınıfta okuma etkinliklerine daha fazla yer verilmesi ve diğer öğrenme alanlarına ait etkinliklerin de taksonomi dikkate alınarak düzenlenmesi faydalı olacaktır.

3. 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabında yer alan her bir öğrenme alanına ait etkinlikler Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırıldığında dinleme / izleme becerisine ait 31 etkinliğin 28 tanesinin taksonomide hatırlama, anlama ve uygulama basamaklarına denk geldiği görülmektedir. Okuma becerisine ait 87 etkinliğin 79 tanesinin ve yazma öğrenme alanıyla ilgili 39 etkinliğin 26 tanesinin taksonomide en alt basamaklar olan hatırlama, anlama ve uygulama basamakları ile eşleştiği sonucuna varılmaktadır. 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabında konuşma etkinliği yoktur. Bu verilere göre 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabındaki dört temel beceriye ait etkinliklerin eleştirel düşünme becerisi ile ilgisinin az olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu verilere göre okuma öğrenme alanı 7. ve 8. sınıfta ihmal edilen bir alan olduğu sonucuna varılmaktadır ve bu alanla ilgili düzenlemelerin yapılması ve kitaplarda bu alana yönelik etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. 8. sınıfta da

Türkçe dersi etkinliklerinin eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini kapsayacak şekilde düzenlenmesi yararlı olacaktır.

4. Öğrenmenin ve bütün becerilerin temeli olan dinleme becerisinin eleştirel düşünme becerisiyle birlikte kazandırılması için dinleme ile ilgili etkinliklerin taksonomiye göre eşit dağılımı sağlanabilir. Okuduğunu anlayan ve yorumlayan bir neslin yetişmesi isteniyorsa okuma becerisine ait etkinliklerin taksonomiye dağılımında analiz, değerlendirme ve yaratma basamaklarına dağılımına dikkat edilebilir. Kendini sözlü ve yazılı olarak ifade edebilen bireyler yetiştirilmesi isteniyorsa konuşma ve yazma becerisi ile ilgili etkinliklerin analiz etme, değerlendirme ve yaratma basamaklarına dağılımının eşit olması sağlanabilir.

5. Verilere göre ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin öğrencilerin üst düzey düşünme becerisi olan eleştirel düşünme becerisini olumlu yönde geliştirebilecek etkinlikler olmadığı görülmektedir. 2005 ve 2015 Programları'nda kabul edilen, Türkçe öğretimi aracılığıyla üst bilişsel becerilerin geliştirilmesiyle ilgili ilkenin (MEB, 2006: 4; MEB, 2015: 5) pratikte tam olarak uygulanabilmesi amacıyla, bu konuda yapılan akademik çalışmaların sonuçları ve uygulamanın içindeki öğretmenlerden alınacak geribildirimlerin de katkılarıyla, ders kitapları belli aralıklarla yenilenebilir. Özellikle öğrenci çalışma kitabı gözden geçirilip taksonomi de göz önünde bulundurularak yeniden hazırlanabilir.

Kaynaklar

- ANDERSON, L. ve KRATHWOHL, D. E. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives [Abridge Edition]*. New York: Addison Wesley Longman, Inc. Erişim tarihi: 11 Mart 2017, www.natefacs.org/JFCSE/v25no1/v25no1Pickard.
- ASLAN, C. (2011). Soru Sorma Becerilerini Geliştirmeye Dönük Öğretim Uygulamalarının Öğretmen Adaylarının Soru Oluşturma Becerilerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36 (160), 236-249.
- BÜMEN, N. T. (2006). Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 31 (142), 3-14.
- DEMİREL, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- DURUKAN, E. (2008). *Türkçe Dersi Öğretim Programının (6-8. Sınıflar) Hedef ve Kazanımları Doğrultusunda 7. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- FOREHAND, M. (2005). *Bloom's taxonomy: original and revised*. In M. Orey (Ed.), *Emerging perspectives on learning, teaching, and technology*. Erişim tarihi: 11 Mart 2017, <http://projects.coe.uga.edu/epplt/>
- GÜNEŞ, F. (2012). Öğrencilerin Düşünme Becerilerini Geliştirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, XXXII, 127-146.

- HALİS, İ. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- KILIÇ, D. (2008), *Ders Kitabının Öğretimdeki Yeri* (ss. 37-53), Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi (2. Baskı; Editörler: Özcan Demirel ve Kasım Kıroğlu). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- KOMİSYON. (2005). *MEB İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- KOMİSYON. (2015). *MEB Türkçe Dersi (1- 8. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MUNZUR, F. (1999). *Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Eleştirel Düşünme Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- ÖZDEMİR, S. (2005). *Web Ortamında Bireysel ve İşbirlikli Problem Temelli Öğrenmenin Eleştirel Düşünme Becerisi, Akademik Başarı ve İnternet Kullanımına Yönelik Tutuma Etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ŞAHİNEL, S. (2002). *Eleştirel Düşünme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- SÖNMEZ, V. (2007). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TUTKUN, F. Ö., DEMİRTAŞ, Z., ARSLAN, S., ERDOĞAN, D. G. (2015). Revize Bloom Taksonomisinin Genel Yapısı: Gereçekler ve Değişiklikler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 32, 57-62.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.